

Jonáš Lie: Nioba naší doby

Ne veliká a hluboká práce umělecká, ale stále ještě dobrá lektura. K uměleckému a psychologickému dílu jen náběhy, jež buď vyzněly naplano nebo zůstaly ve stavu embryonálním. Kniha, cítíte to, je nějak zlomená, srazena, stíhena ve svém plánu. Podklad její je širší, sociologičtější, než pouhý příběh mateřského hoře z nezdařených dětí. Vedle *paní Benty* trpí stejně otec, *doktor Baarvig*, dopouští se zločinu, aby pomohl problematickému miláčkově svému, hazardnímu spekulantu *Kjelovi* a hyne pak z vnitřních důvodů, nahlodán v samém jádře svého od základu poctivého, až rozšafně hranatého a úzkostlivého charakteru. Ovšem hlubší ideová vina je *paní Benty*, která myslí, že je třeba vyhovovat modernímu liberalistickému proudu časovému, v němž a jímž právě hynou její tři děti: vedle jmenovaného *Kjela* hamletický *Endre*, zrazená, oslabená, na vůli úplně ohlodaná, chabá, roztržená a vším zmítaná, slabošská duše a stejně záhadná, pasivní, rozrušená, hypnose vnějšího přístupná dcera *Minka*. Pro ně všechny značí liberalistický proud nedostatek kázně, utonutí v mlžné ilusivné snivosti, rozbujele a rozkypělé dobrodružnosti bez pevné charakterisační kostry svalové, nervové, rozumové. To by byl asi ideový, thesovitý podklad tohoto románu: zhoubnost liberalistického pokrokářství — byl by, pravím — kdyby byl totiž hlouběji a přímo názorně chycen, demonstrován, vykládán — a ne pouze nejasně a mlžně suponován, jak tomu vskutku je v *Niobě naší doby*.

Po psychologické stránce vadí nám také ta oběžná úhrnnost, která ráda utíká se v abstraktnější motivace a leckdy vypomáhá si přímo abnormální hypothesou (*Minka* podléhající sugesci inženýra a spiritisty *Varbergra*).

Přesto však přece je to kniha, která stojí za čtení. Mnohá analogie mezi počátky našich moderních proudů a starší fáze nordického života vnučuje se přímo čtenáři, který se zamyslí časem nad mnohou ránou bystře vedenou proti pustému liberalistickému šermu a frázovitému abstraktnímu theoretisování.

I po stránce formové stojí román *Lieův* za zmínku jistou, stručnou a bezpečnou díkci, jakou chytá siluety a situace dosti subtilní a křehké. Jako doklad scéna, kde doktor *Baarvig* přistihuje *Endrea*, jenž právě stál před ním v celé nahotě duševní své bídy a mdloby, jak hraje *Hamleta*. Svěsiv koutky na ústech, jako by vyplvoval něco trpkého, zastavil se doktor a hleděl na to.

Seděli tam všichni pospolu, *Kjel* a *Thekla* jako diváci, *Endre* pak leže zpola na podlaze, šeptal něco s utajovanou vášní.

Trapná, krvavá ironie nad sebou samým zaznívala z jeho hlasu a mimiky. Ta malomocnost přes všechno vědění a chtění, ta vzdálená, pozorující, duchaplná zoufalost nad vlastní slabostí ochvívala jeho rty. Seděl nad vlastní propastí s němým, tichým, chvějným úsměvem, byla to malomocnost ve svatozáři duševního nadání. Hleděl v to, nevěda si pomoci.

V obličejí doktorově to zápasilo a trhalo.

Totě byl *Endre* sám, ve vlastní své nicotě atd. (Str. 136 a 137.)